

SZAKMAI BESZÁMOLÓ
SZÍNÉRŐL SZÍNRE
Színjátszás vidéken 1845-1945

PIM – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, 2021

TÉMAVÁLASZTÁS

A virtuális kiállítás témáját elsősorban a trianoni emlékévhöz kapcsolódóan határoztuk meg. Az első világháborút lezáró trianoni béke a vidéki színjátszás térképét és az addig kialakult működési rendszert egy csapásra átírta. Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarajkú területén – Budapesten kívül – az 1870–1920 közötti időszakban mintegy negyvenöt új színház épült, ebből huszonhárom a területi átrendeződéssel határainkon kívülre került. A kialakult új tagállamok a kisebbségbe került magyar színjátszás vonatkozásában korlátozó, vagy megsemmisítő intézkedéseket vezettek be. Munkahipotézisünk szerint a fenti események jelentősége pontosabban felmérhetővé válik, ha tágabb horizontból és időintervallum felől közelítünk e néhány évhez. A kutatás kezdőpontját a szabadkai Városi Színház felépítésének dátuma adta, mely elindította a vidéki színházépítések sorát; a zárópontot pedig a második világháború lezárása jelentette, hiszen 1945 előtt még az első és második bécsi döntés – bár rövid időre – de újra átrendezte a vidéki színházi életet.

Témaválasztásunkat továbbá az is indokolta, hogy a vidéki színjátszás kevésbé feldolgozott, elszigeteltebb, periférikus témája országos, határon túli figyelmet kapjon.

A TÉMA FELDOLGOZÁSA

A vidéki színjátszás 1845-1920 közötti időszaka a magyar színháztörténet egyik legsokszínűbb, leggazdagabb sokszereplős periódusa. A színházi lexikonok és a jelentős színházakról szóló monográfiák hatalmas lexikális anyagot tartalmaznak. Ehhez kínál a virtuális kiállítás vizuális kapaszkodót. A vidéki színházak elhelyezkedését térképeken ábrázoltuk, a színházépületeket, igazgatókat és színészeket pedig korabeli fotókon mutatjuk be. A képi anyag mellé illesztett tartalmi összefoglalókkal azt volt a célkitűzésünk, hogy növeljük a téma átláthatóságát, pontosítsuk és javítsuk a lexikonokban öröklődött adatokat és utaljunk a nagyobb társadalmi-gazdasági-kulturális összefüggésekre. Ez utóbbi szempontból nagyon szerencsés megoldásnak tűnt a virtuális kiállítás elkészítéséhez használt Thinglink platform, ugyanis könnyen átlátható struktúrát tudunk kiépíteni, felhasználóbarát felülete pedig lehetőséget adott mozgóképek és hanganyagok feltöltésére, internetes oldalak (helytörténeti gyűjtemények digitálisan elérhető anya-

gai; képgalériák; műemlékleírások stb.) a youtube és a google maps alkalmazásainak beágyazására. Ezeket a tartalmakat az összefoglaló szövegek körül elhelyezett ikonok alatt szerepeltetjük, amelyek további szövegeket rejtnek vagy irányokat mutatnak azoknak a látogatóknak, akik egy-egy épületről, vagy művészi pályáról bővebben, több irányból szeretnének tájékozódni (társulat- és közönségszervezési kérdések, műsorpolitikai megfontolások, kivételes művészi eredmények, színjátszó stílus jellegzetességei, a vidéki színészi élet körülményei)

A TÉMA FELOSZTÁSA, MEGJELENÍTÉSE

A nagyobb városok kivételével, ahol a XIX. század második felében a közönség képes volt eltartani a teljes színi idényben egy társulatot, a legtöbb, ebben az időszakban épült színház – mai szóhasználattal élve – befogadó színházként működött, azaz különböző társulatok keresték fel a városokat. Ez a körülmény meghatározta a téma felosztását: külön menüpont alatt szerepelnek a színházépületek és kisebb alkalmi játszóhelyek; a színházigazgatók; a színészek. A történelmi Magyarország területéről 72 város színházát színjátszásra kialakított játszóhelyét mutatjuk be, illetve 20 vidéki színházigazgató és 25 vidéki színész életpályáját.

A mai kultúrafogyasztási szokások, melyek elsődlegesen a vizualításra épülnek, arra ösztönzött minket, hogy az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, illetve az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti tárában őrzött gazdag képi anyagot kisfilmekké összefűzve tegyük láthatóvá és befogadhatóvá. A külön menüpont alatt szereplő színháztörténeti kisfilmek egy-egy jelentősebb város kiemelkedő színházi eseményét, korszakát, művészetét mutatja be. A képek sorozatát narráló szöveg Fesztbaum Béla előadásában hallható. A vidéki társulatigazgatóktól, színészektől fennmaradt visszaemlékezésekből hangzó anyagot állítottunk össze. Színházi múltunk és jelenünk összekapcsolását kíséreltük meg, ugyanis a kiállításban szereplő szemelvényeket olyan kortárs színművészek olvassák fel, akik ahhoz a vidéki városhoz kötődnek/kötődtek pályájuk során, amelyhez a korabeli visszaemlékezés is kapcsolódik.

Virtuális kiállításunkban a vidéki színjátszás témája sok apró mozaikból épül fel. Nem alkotunk egy egységes, teljességet tételező narrációt, ugyanis éppen a szempontrendszerek különbözőségét, a téma sokszínűségét és rétegzettségét szerettük volna kiemelni. A kiállítás látogatói pedig a könnyen átlátható struktúrában, az egyes tartalmak között – a vidéki társulatokhoz hasonlóan – barangolhatnak. A kiállítás képi világa (Andorka Tímea munkája) is ezt az elgondolást tükrözi: a nyitóoldalon színházépületek részleteiből összeállított montázs látható. Az egyes részletek pedig a történelmi Magyarország négy nagy területét szimbolizálják (Felvidék, Erdély, Délvidék, mai Magyarország).

A VIRTUÁLIS KIÁLLÍTÁS ELŐNYEI

A COVID19 járványhelyzet azzal a felismeréssel szembesítette a múzeumi intézményeket, hogy a virtuális kiállításoknak óriási szerepe van nemzeti múltunk és kincseink széles körű megismertetésében. *Színről színre* című virtuális kiállításunk beépített linken az intézményi honlapról és a közösségi médiából egyaránt elérhető.

A virtuális térben való közzététel lehetővé teszi, hogy a vidéken és határon túl élő érdeklődők is könnyedén hozzáférjenek a kiállításához, míg a tapasztalatok azt mutatják, hogy „valóságos” kiállításainkkal főként a fővárosi lakosokat érjük el.

Az eddig nem publikált képes ábrázolások digitalizációjával nemcsak országos nyilvánosságot kap gyűjteményünk, hanem jelentős előrelépést jelentett digitalizálási céljaink megvalósításában: egyrészt az OSZMI adatbázisában (múzeumi környezetre kifejlesztett Huntéka rendszer) hozzáférhetővé tettük a felhasználók számára ezeket a digitális tartalmakat; másrészt a digitalizálás a műtárgyak korszerű megőrzését is szolgálja.

A virtuális kiállításban szereplő tartalmakkal és ezek megjelenítési módjával elsősorban oktatási és ismeretterjesztő célokat valósítunk meg. Nemzeti múltunk kulturális értékei iránt érdeklődő felnőtt lakosság lakókörnyezetéhez kapcsolódó helyismereti tudását tágabb horizontba, azaz más térségek múltjával összefüggésbe tudja ágyazni. A virtuális kiállítás egyaránt segítséget nyújt az általános iskola felső tagozata, valamint a gimnázium 9-12. évfolyamai számára a történelem, a művészettörténet, a magyar irodalom és drámatörténeti órák Nemzeti Alaptantervben meghatározott tananyagának elsajátításában. A korabeli közönség színházba járási szokásaival foglalkozó múzeumpedagógiai modul pedig önálló feldolgozás keretében, játékos módon segíti az ismeretek elmélyítését.

A virtuális kiállítás az alábbi linken érhető el:

Az OSZMI honlapjáról:

<https://oszmi.hu/index.php/po/virtualis-kiallitasok/2-features/1253-szinrol-szinre-szinjatszas-videken-1854-1945-virtualis-kiallitas>

Közvetlenül:

<https://www.thinglink.com/scene/1497187034513539073>

A virtuális kiállításhoz kapcsolódó múzeumpedagógia modul bemutatása

A múzeumpedagógia modul a vidéki színjátszás történetét feldolgozó „*Színről színre*” virtuális kiállításhoz illeszkedik, a tárlat főoldaláról érhető el a „*Közönség*” menüpont alatt.

<https://oszmi.hu/index.php/po/virtualis-kiallitasok/2-features/1253-szinrol-szinre-szinjatszas-videken-1854-1945-virtualis-kiallitas>

Az élményszerű ismeretátadás jegyében olyan témákat és forrásokat gyűjtöttünk össze a múzeumpedagógia oldalakon, melyek kiegészítik a virtuális színháztörténeti tárlatot, fókuszba a vidéki városok nézőközönsége került, azok a viselkedésminták, szokások, jelenségek, melyek a színházbajáró közönséget jellemezték.

A főoldalról elérhető témakörökben a korabeli sajtóban megjelent írásokból, cikkekből válogattunk ki olyan érdekes eseteket, történeteket, melyek izgalmas képet festenek a bemutatni kívánt korszakról. A felhasznált források a főoldal vizuális koncepciójában is „megjelennek”, mert az egyes témakörökre mutató ikonok mellett, egy a témához kapcsolódó korabeli újságcikkből hallgathat meg kis részletet a látogató.

A múzeumpedagógia főoldalra hét olyan témakört állítottunk össze, melyek alkalmasak egyéni feldolgozásra a téma iránt érdeklődő látogató számára, de ezek a tematikák online/ offline múzeumpedagógia foglalkozások háttéranyagául is szolgálhatnak, lehetőséget teremtve az egyéni vagy csoportos munkaformákra. A formális iskolai oktatásban az általunk bemutatott témakörök leginkább az irodalom és a történelem oktatás tantervéhez kapcsolódhatnak.

A felhasználó a „*Megjöttek a színészek!*” menüpont alatt arról kap képet, hogyan köszöntötte a vidéki városok közönsége a megérkező színtársulatot. Hogyan vélekedtek a színjátszásról, milyen szerepet töltött be a színház a közösség életében. Egy múzeumpedagógia foglalkozás kiindulópontjaként történeti kontextusba helyezi a témát, lehetőséget teremt továbbá arra, hogy a foglalkozáson részt vevő diákcsoport saját városa jelen színházi világára is reflektáljon.

A „*Színlapok*” menüpontban a korabeli színlapokkal ismerkedhet meg a látogató, a nyomtatott színlapok megjelenésével hogyan hirdették a társulat igazgatói az előadásokat. A színlapok, mint a színháztörténet fontos forrásdokumentumai, számos olyan információt tartalmaznak, melyek kiváló anyagot biztosítanak egy online / offline múzeumpedagógia foglalkozáshoz.

A „*Nézőtér és közönség*” tematika azokat a viselkedésmintákat jeleníti meg, melyek meghatározták a korabeli vidéki színházbajáró közönséget. A napilapokban megjelenő írásokból összeállított szövegek a látogató elé tárják, mit viseltek a nézők a színházban, milyen gondok adódtak a ruhatárral, kiket tiltottak ki egyes városokban a nézőtérről. A viselkedési szokások mellett ebben a modulban helyet kapott egy, a nézőtér részeit bemutató lexikális tudást bővítő

rész is, mely a felhasználóknak (diákoknak) nyújt segítséget, hogy eligazodjanak a nézőtéri helyek kiosztásában.

A „*Sztárok és rajongók*” oldal bemutatja, kik voltak a korszak leghíresebb színészei/színésznői, hogyan fejezték ki rajongásukat a helyi gavallérok vagy például milyen hatással volt a színésznők öltözéke a divatra.

A „*Színházi szezon*” tematika ismerteti a vidéki színtársulatok működését, mettől meddig tartott a színházi szezon. A nyári és téli állomáshelyek ismertetése mellett, itt is a fogalmak megismertetése és lexikális tudás bővítése volt a kiemelt cél, valamint a téma kitekintést nyújt arra is, milyen más szórakozási lehetőségek játszottak szerepet egy vidéki város életében.

A „*Szépirodalom*” menüpontban olyan írókat, költőket gyűjtöttünk össze, akik életére, költészetére, munkásságára jelentős hatást gyakorolt a színház világa. A válogatásban szereplő költők, írók szerves részét képezik a formális oktatás anyagának, de igyekeztünk olyan alkotásokat bemutatni, melyekkel a középiskolai diákság nem találkozik az iskola oktatás során. A vidéki színielőadásokról megjelenő kritikai írások elemzése lehetőséget teremt, hogy a diákok a foglalkozás keretében egy-egy kötelező drámához kapcsolódó írásokon keresztül megismerjék a színikritika műfajának alakulását.

A „*Sorsfordulók*” tematika a történelem tantárgyhoz kínál kiegészítő anyagokat, azokhoz a történelmi eseményekhez kapcsolódva, melyek a 20. század történelmét meghatározták. A menüpontban megtalálhatóak olyan szövegek, melyek megmutatják, milyen hatással volt az I. világháború a színházi életre, a vidéki társulatok és a nézők mindennapjaira. Másik nagyobb egység az I. világháborút lezáró trianoni béke következményeinek ábrázolása, hogyan alakult az utódállamokban a magyar színtársulatok, színházak sorsa.

Online múzeumpedagógiai foglalkozás a Színről színre virtuális kiállításban

Esztergomi középiskola irodalmi szakköre vett részt online múzeumpedagógiai foglalkozáson, mely a Színről színre virtuális tárlathoz kapcsolódott. A múzeumpedagógiai foglalkozás során a városuk színházi hagyományaival szerettek volna jobban megismerkedni, illetve fontos volt, hogy a már korábban elsajátított tudásanyagot szélesebb kontextusba tudják helyezni a diákok. A foglalkozás során a diákok megismerkedtek a virtuális tárlat felépítésével, a feltöltött tartalmak típusaival, a múzeumpedagógiai modul tematikájával. Mivel a felület tartalmi bővíthető és szabadon szerkeszthető, a foglalkozás idejére olyan tartalmakat is el tudtunk helyezni, melyek a részt vevő osztály városának színházi múltjára reflektálnak. Esztergom nem rendelkezett állandó kőszínházzal, így a foglalkozás során kiemelt szerepet kapott a színikerületi rendszer ismertetése, a nyári színekörök bemutatása, a „Színházi évad” egység alaposabb, részletesebb megismerése. A foglalkozás az előforduló technikai nehézségek (lefagy

a kép, késik a hang) ellenére pozitív visszajelzésekkel zárult, a diákságot a felületen megtalálható kisfilmek érdekelték a leginkább, a pedagógus a feltöltött anyag sokszínűségét és gazdagságát emelte ki, melyek jól becsatornázhatóak más tantárgyak tananyagához is.

Terveink szerint az online foglalkozásokat folytatni fogjuk további iskolákkal.

Sajtódokumentáció:

október 11.

<https://kultura.hu/szinrol-szinre-virtualis-kiallitas-a-videki-szinjatszasrol/>

2021. október 12.

http://www.museum.hu/kiallitas/18822/Szinrol_szinre

2021. október 13.

<https://szinhaz.online/szinrol-szinre-uj-virtualis-tarlat-a-videki-szinjatszasrol-az-oszmi-tol/>

2021.10.14. Magyar Nemzet

https://magyarnemzet.hu/kultura/2021/10/virtualisan-jarhatjuk-be-a-videki-szinjatszas-leg-sokszinubb-idoszakat?utm_source=hirstart&utm_medium=referral&utm_campaign=hiraggregator

2021. 10.14.

<https://szinhaz.org/csak-szinhaz/kulissza-csak-szinhaz/>

2021. október 18. Manna Rádió – telefonos interjú Gajdó Tamással a virtuális tárlatról

<https://soundcloud.com/mannafm/budapest-update-hepi-endrevel-es-hudak-anitaval-2021-10-18>

2021. október 30.

<https://magyarmuzeumok.hu/cikk/szinrol-szinre-szinjatszas-vidéken-1854-1945-az-orszagos-szinhaztorteneti-muzeum-es-intezet-virtualis-kiallitasa>

<https://artkalauz.hu/kiallitasok>

Hírlevelünket 1500 főre küldtük ki a saját sajtólistánk és feliratkozók körében.

A virtuális kiállításról további posztokat és bejegyzéseket tettünk közzé a Fb-oldalunkon:

Az elkészült online tartalom linkjét az OSZMI honlapján a szakmai beszámoló benyújtásától számított legalább három évig ott tartjuk.

Megtekintések, statisztika:

2021. október 28. és 2021. november 25. között összesen 1776 megtekintése volt az oldalnak.

Statistics for "Színről színre. Szíjn..."

thinglink.com/scene/1497187034513539073/stats/overview

Alkalmazások | Irodalmi magazin 2... | Kötelező olvasmány... | EM_1942_1_004_Ja... | nagy.pdf | Bánk bán-mozsaiok... | LITERATURA - A MT... | diss.pdf | Bódi Gy.-né A legúj... | A klasszicizmus épít... | Képek dia - Irodalo...

Színről színre. Színjátszás vidéken 1854-1945

Színről színre. Színjátszás vidéken 1854-1945

Overview | Tags views | Scene embeds

4 Embed | 1776 Views | 1073 Tag opens | 1079 Tag clicks | 60.42% Open rate | 61% CTR

Színről színre. Színjátszás vidéken 1854-1...
Petőfi Irodalmi Múzeum | Színről színre. Színjátszás vidéken 1854-1945 | 2 months ago | 1777 views

Share

SZÍNŐRŐL SZÍNRE

SZÍNJÁTSZÁS VIDÉKEN 1854-1945

A pesti és vidéki színjátszás a XIX. század második felétől külön utat járt be. A korszak elején a Nemzeti Színház példája hatalmas lendületet adott a vidéki városok színházépítési törekvéseinek, valamint a színházigazgatók és színészek művészi célkitűzéseinek. Később azonban a centrum színjátszása egyre nagyobb távolságra került. Számos, vegyes összetételű együttes jött a vidékre, hiszen a legkitűnőbb művészek az ország első együtteséhez szerződtek; ráadásul a vidéken maradt társulatoknak újabb és újabb bemutatókat hivatott, nap mint nap meg kellett küzdenie a közönséggel. A XIX. század első felében bekövetkező történelmi sorsfordulók pedig újabb akadályokat gördítettek eléjük.

A vidéki színjátszás 1854-ben kezdődő és 1945-ig tartó korszaka a magyar színház történet egyik legszínesebb, legmozgalmasabb periódusa. A városról városra járó színtársulatok útvonalát, a színészek pályafutását, a jelentősebb előadások helyét és idejét bemutató színház történeti leírások és lexikoncikkiek bővelkednek az adatokban.

Színről színre című virtuális kiállításunkban ezt a hatalmas lexikális anyagot képekkel, szemlényekkel, hangfelvételekkel és filmösszeállításokkal elevenítjük meg. A színházépületeket, színházigazgatókat és színészeket felidéző ábrázolásokat korabeli írók, memóárok és tanulmányok szövegrészletei egészítik ki, melyek lehetőséget adnak az egyéni sajátosságok és összefüggések felismerésére. A színház történeti kisfilmek egy-egy jelentősebb város kiemelkedő színházi időszakát jelenítik meg. A színházigazgatók és színészek személyes élményeit olyan kortárs színművészek tolmácsolják, akik pályájuk során az emlékezőekben szereplő helyszínekhez kötődtek. Természetesen a legfőbb pártoló, a közönség is helyet kap kiállításunkban. A mára elfeledett, vagy megváltozott alakban élő színházba járási szokásokat a múzeumpedagógia módszereivel hozzuk ismerős közelségbe.

KURÁTOROK:
Gajdó Tamás (színházak, színházigazgatók),
Gerics Katalin (bánszínházok, múzeumpedagógia),
Huber Beáta (színházépületek)

ADMINISTRÁCIÓ:
Horváth Hermine

GRAFIKA ÉS LÁTVÁNY:
Andorka Tímea

A SZÍNHÁZ TÖRTÉNETI FILMEK NEMRÉKORAKÉNT KÖZBEMÜKÖDÖTT:
Mósa Csaba

A SZÍNHÁZ TÖRTÉNETI FILMEK NEMRÉKORAKÉNT KÖZBEMÜKÖDÖTT:
Fesztobaum Béla színművész

A SZEMÉLYNEK FELÖLVÁSÁSÁBAN KÖZBEMÜKÖDÖTT SZÍNHÁZISZEREK:
Bánfi András Zsolt, Bogdán Zsolt, Göspöl Tibor, Gábor Katalin, Horváth Lajos Ottó, Horváth László Attila, Kertész M. Róbert, Lipics Zsolt, Mercs Udoas, Sota Árpád, Szilágyi Tibor

A kiállításban látható képanyag a PIM – Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet, valamint az Országos Széchényi Könyvtár Színház-történeti Tár gyűjteményéből származik.

Petőfi Irodalmi Múzeum – Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet, 2021.
A kiállítás támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

NKA

Színről színre. Színjátszás vidéken 1854-1...
Petőfi Irodalmi Múzeum | Színről színre. Színjátszás vidéken 1854-1945 | 2 months ago | 1777 views

Share

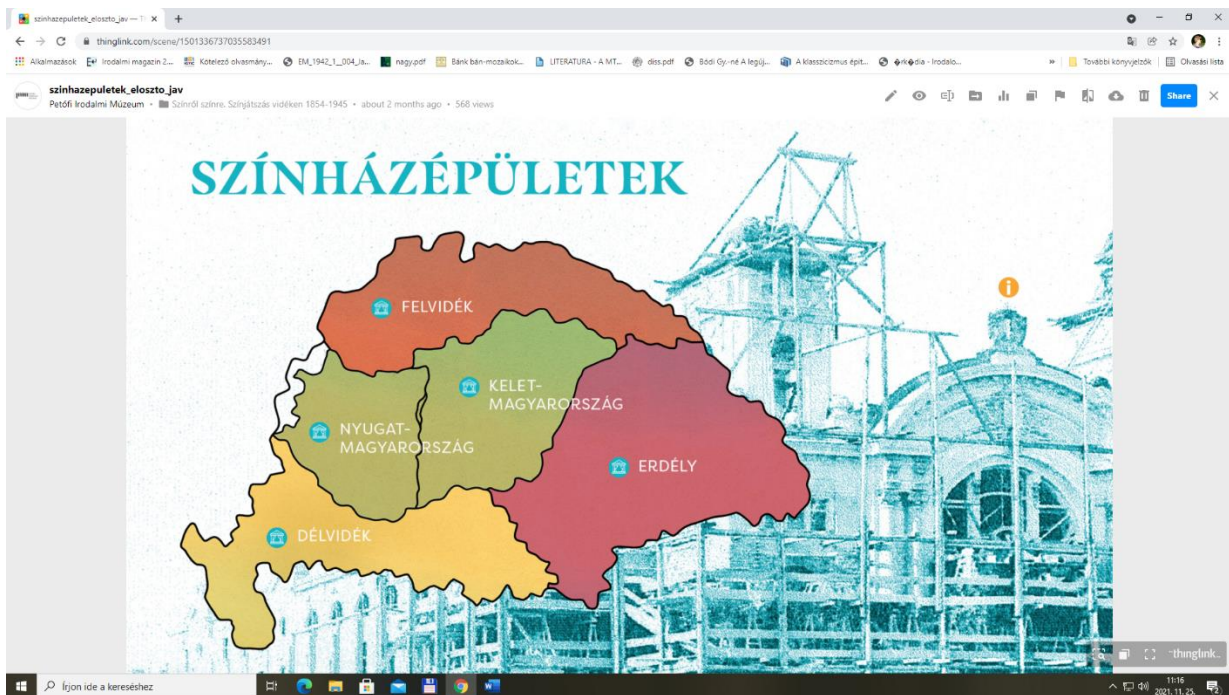
SZÍNŐRŐL SZÍNRE

SZÍNJÁTSZÁS VIDÉKEN 1854-1945

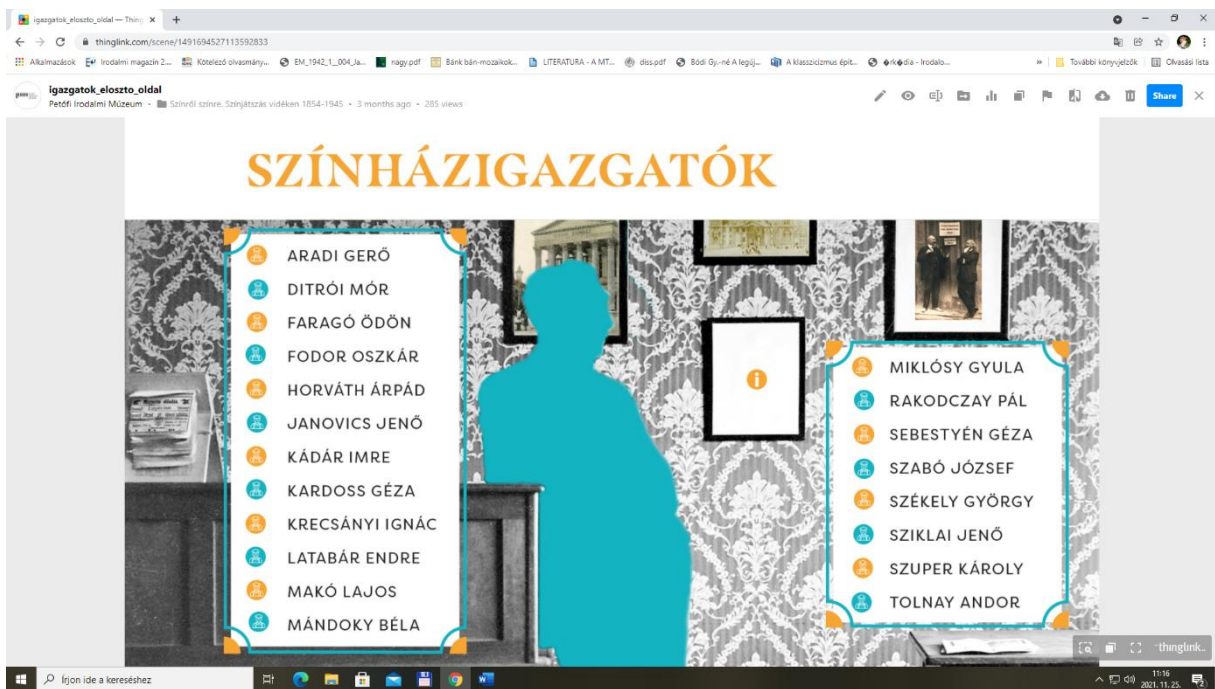
SZÍNHÁZÉPÜLETEK | SZÍNHÁZIGAZGATÓK | SZÍNÉSZEK | KÖZÖNSÉG | DÁTUMOK | FILMEK HANGOK

Legkedveltebb oldalak megtekintése:

Színházépületek oldal: 568 megtekintés

Színházigazgatók:285megtekintés

Színészek: 329 megtekintés

SZÍNÉSZEK

- ALAPI NÁNDOR
- BILLER IRÉN
- DERÉKI ANTAL
- ERDŐDY KÁLMÁN
- FÉNYES ALICE
- GYÖNGYI IZSÓ
- HALASY MARISKA
- JURIK ICA
- KOMLÓS JUCI
- KOVÁCS GYÖRGY
- KOVÁCS GYULA, ECSEDI
- KÖMÍVES SÁNDOR
- KÖNYVES-TÓTH ERZSI
- LACZKÓ ARANKA
- MÁNDOKY BÉLA
- PATKÓS IRMA
- POÓR LILI
- PUTNIK BÁLINT
- RAJZ JÁNOS
- SZABÓ ERNŐ
- SZENTGYÖRGYI ISTVÁN
- SZENTIVÁNYI BÉLA
- TAMÁS BENŐ
- TÁRAY FERENC
- ZÖLDHELYI ANNA

Múzeumpedagógia: 348 megtekintés

KÖZÖNSÉG

Budapest, 2021. november 25.